

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN GELECEK KAYGISI ve ETKİLEYEN FAKTÖRLER: ESOĞÜ İŞLETME BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİ ÖRNEĞİ

FUTURE ANXIETY and AFFECTING FACTORS of THE UNIVERSITY STUDENTS: THE SAMPLE OF THE DEPARTMENT OF BUSINESS STUDENTS AT ESOGU

Doç. Dr. Zeliha KAYGISIZ ERTUĞ

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, z.kaygisizertug@gmail.com

Eskişehir / Türkiye

ORCID: 0000-0003-1488-2377

ÖZET

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısı davranışları ve gelecek kaygısını etkileyen faktörler araştırılmıştır. Araştırmanın evrenini, 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı Bahar Yarıyılında Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İşletme Bölümü'nde öğrenim gören 912 öğrencinin tamamı oluşturmaktadır. Araştırmada tamsayım hedeflense de toplam 400 öğrenciye ulaşılabilmiş ve eksik ya da hatalı anketler elenerek 371 öğrenci üzerinden analizler yapılmıştır. Verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu" ile Geylani ve Çiriş Yıldız (2022) tarafından geliştirilen "Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği" kullanılmıştır. Çalışmada öncelikle Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği için Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) uygulanmış, daha sonra AFA'dan elde edilen faktörlerle demografik değişkenler arasında bağımsız örneklem t testi ve varyans analizi yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; gelecek kaygısı bakımından öğrencilerin cinsiyetleri ile kişisel ve toplumsal gelecek korkusu boyutları arasında, bölüm değiştirmeyi isteyip istememeleri ile tüm boyutlar arasında, kaygı durumu ile tüm boyutlar arasında, yetiştirilme tarzı ile kişisel gelecek korkusu ve gelecekte umutsuzluk boyutları arasında, okudukları bölümü tercih etme nedenleri ile gelecekte umutsuzluk ve toplumsal gelecek korkusu boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Gelecek Kaygısı, Üniversite Öğrencileri, Açıklayıcı Faktör Analizi, t testi, Varyans Analizi.

ABSTRACT

In this study, future anxiety attitudes of students and the factors affect the future anxiety are explored. The population of this research consists of all students studying at Eskişehir Osmangazi University, Department of Business in 2024-2025 academic year spring term (912 students). Although full count method aims in the study, data could have collected from 400 students and as a result of the elimination of incorrect and faulty surveys, 371 questionnaires were taken into consideration.

In the data collection, “Personal Inquiry Form” prepared by the researcher and "Future Anxiety in University Students Scale” prepared by Geylani and Çiriş Yıldız (2022) were used. In the study, Exploratory Factor Analysis (EFA) was applied for Future Anxiety in University Students Scale, and then independent samples t-tests and variance analysis were conducted between the factors obtained from the EFA and demographic variables. According to the research results, significant differences were found between gender and both personal and social future fear dimensions, between department change wish and all dimensions, between anxiety status and all dimensions, between growing manner and personal future anxiety and future hopeless dimensions and between preference cause of department and future hopeless and social future anxiety dimensions in terms of future anxiety.

Keywords: Future Anxiety, University Students, Explanatory Factor Analysis, t test, Variance Analysis.

1. GİRİŞ

Yapılan çalışmalar genç bireylerin çoğunun sıklıkla gelecek kaygısı yaşadıklarını göstermiştir. Zira hayatlarında karşılaştıkları bazı bireysel ve toplumsal olumsuz olaylar onların geleceğe ilişkin kaygı duymalarına sebep olmaktadır. Aile bireylerinden kayıp yaşamak, tedavisi zor olan hastalıklarla karşılaşmak, arkadaş ortamlarında yaşanan olumsuz durumlar, ekonomik zorluklar, savaşlar, küresel çatışmalar, ekonomik ve politik belirsizlikler gibi olumsuz durumlar kaygıya sebebiyet verebilmektedir. Üniversite öğrencileri ise çoğunlukla aileleriyle yaşadıkları şehirden başka bir şehirde yaşamının zorlukları, barınma ve beslenme sorunları, üniversite ortamındaki arkadaş ilişkileri, derslerde başarılı olma kaygısı, mezun olduktan sonra iş bulabilme korkusu gibi etkenler sebebiyle gelecek kaygısını daha yoğun olarak yaşayabilmektedirler.

Üniversite yılları, mesleğe dair bir bölümün seçildiği ancak kariyeri planlamak için birçok seçeneğin de bulunduğu ve mesleki anlamda öğrencilerin kendilerini geliştirmek için çabaladıkları yıllardır. Dolayısıyla 15-24 yaş arası dönem, gençlerin meslek ve kariyer kararı vermelerinde önemli bir dönem olup üniversite sınavına hazırlanma, üniversiteyi kazanınca karşılarına çıkan sınavlar, mezun olduktan sonra iş hayatına atılmak için yapılması gereken işler gençlerin zorlu ve stresli bir dönem yaşamalarına neden olmaktadır. Bu sıkıntılı ve stresli dönemde aile, arkadaş ve öğretmenlerin tutum ve davranışları oldukça önemlidir. Eğer bu kişiler olumsuz tutum geliştirip bu yönde davranırsa bireyin kaygısı da o yönde artmaktadır (Okutan ve Akbaş, 2019).

Konunun sözü edilen öneminden hareketle, bu çalışmanın amacı Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü öğrencilerinin gelecek kaygısı düzeylerinin ve gelecek kaygısını etkileyen faktörlerin araştırılmasıdır. Öğrencilerin gelecek kaygıları üzerine son yıllarda literatürde yapılan çalışmaların bazıları aşağıdaki gibi özetlenebilir.

Özdiñ vd. (2018), birinci ve dördüncü sınıf üniversite öğrencilerinin mesleki kaygı düzeylerini incelemeyi amaçladıkları araştırmalarının sonuçlarına göre birinci sınıf öğrencilerinin mesleki yeterliliğe yönelik kaygılarının, dördüncü sınıf öğrencilerinin ise gelecek ve iş bulma kaygılarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Alaosman (2019), Yakın Doğu Üniversitesi’nin Eczacılık ve Hukuk Fakültelerinde 2018-2019 eğitim öğretim yılında okumakta olan son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygılarını incelemiştir. Elde edilen sonuçlara göre 300 öğrencinin kaygı düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı, fakat öğrenim görülen bölüm ve algılanan sosyoekonomik duruma göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Ekonomik düzeyi kötü olan öğrencilerin gelecek kaygısı ve umutsuzluk yaşadıkları çalışmadan elde edilen bir diğer sonuçtur.

Yaşar ve Turgut (2020), spor bilimleri fakültesi son sınıf öğrencilerinden oluşan 226 kişilik bir örneklem grubunu inceledikleri çalışmada İşsizlik Kaygısı Ölçeği kullanmışlardır. Elde edilen sonuçlar cinsiyete ve daha önce bir iş deneyimine sahip olma durumuna göre kaygı düzeylerinin değişmediğini, ancak bölüme göre kaygı düzeylerinin değiştiğini göstermiştir.

Gedikli ve Akdoğan (2023), sağlık yönetimi alanında üniversite öğrenimi gören 406 öğrencinin gelecek kaygıları ve mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Özel ve devlet üniversitelerinin ilgili bölümünde okuyan 406 öğrenciyi inceledikleri çalışmalarından ulaşılan sonuçlar öğrencilerin yaş, cinsiyet, yaşadıkları yer ve okunulan bölümü kendi istekleriyle tercih edip etmeme durumları ile gelecek kaygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğunu ortaya koyarken, sınıf ve not ortalaması değişkenleri ile gelecek kaygıları arasında anlamlı farklılık olmadığını göstermiştir.

Esmer ve Arıbaş (2023), mülakat yöntemiyle Aksaray Üniversitesi Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik Bölümü'nde okuyan ön lisans öğrencilerinin gelecek kaygılarının incelenmesini amaçlamışlardır. Bu amaçla 15 öğrenciden toplanan veriler sonucunda iş bulma ve atanamama kaygısı, sınav stresi, okula ve bölüme uyum sağlamada yaşanan güçlük, maddi problemler, ümitsizlik, hayatın zorluğu, mezun olan öğrencilerin fazlalığı ve okudukları alanı sevmeme gibi durumların öğrencilerin gelecek kaygısını doğrudan etkilediği görülmüştür.

Yemenici vd. (2023), Düzce Üniversitesi İşletme Fakültesi'nde öğrenim gören öğrencilerin arasından seçilen 250 öğrenciden toplanan verileri Yapısal eşitlik modellemesine tabi tutmuşlardır. Çalışmadan elde edilen sonuçlar öz yeterlik ve girişimcilik tutumlarının gelecek kaygısında istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Aynı zamanda girişimci davranış tutumunun da öz yeterlik tutumu ve gelecek kaygısı arasındaki ilişkide kısmi aracılık rolüne sahip olduğu görülmüştür.

Aşantugrul (2024), üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısına ilişkin görüşlerinin incelenmesini amaçlandığı çalışmada, kolayda örnekleme yöntemiyle seçilen 15 üniversite öğrencisini incelemiştir. Elde edilen bulgular, öğrencilerin mezun olduktan sonra bir işe girebilme endişesi, mesleki kaygılar, sınavların zorluğu nedeniyle yaşanan stresler, maddi problemler ve hayatın güçlüğü gibi durumlar için gelecek kaygısı taşıdıklarını ortaya koymuştur.

Chiodelli, de Mello, de Jesus ve Andretta (2020), üniversite son sınıf öğrencilerinin kaygı düzeylerini araştırdıkları deneysel çalışmada, hazırlanan mindfulness temelli müdahale programının üniversite son sınıf öğrencilerinin depresyon, kaygı ve stres düzeylerine olan etkisi incelenmiştir. 34 öğrenci ile birlikte yürütülen 8 haftalık çalışma sonucunda, öğrencilerin depresyon, kaygı ve stres düzeylerinin azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Rabei, Ramadan ve Abdallah (2020), üniversite öğrencilerinin gelecek kaygılarının öz yeterlik düzeyleri ile olan ilişkisini incelemeyi amaçladıkları çalışmada, hemşirelik ve eğitim fakültesinde öğrenim gören 481 öğrenciden veri toplamışlardır. Elde edilen sonuçlar, gelecek kaygısı ve öz yeterlik arasında anlamlı bir ilişki bulunduğunu ve öz yeterlik düzeyinin birinci sınıflarda daha yüksekken, gelecek kaygısının son sınıflarda daha yüksek olduğunu göstermiştir.

Üniversite öğrencilerinin gelecek kaygıları üzerinde gerek yurt içi gerek yurt dışı literatür incelendiğinde doğrudan gelecek kaygısına yönelik çalışmaların sınırlı olduğu ve gelecek kaygısından ziyade genel kaygı kavramı üzerinde yürütülen çalışmaların daha çok olduğu görülmektedir. Buradan hareketle bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısına yönelik tutumlarının boyutlandırılması amacıyla faktör analizi kullanılmıştır. Çalışmanın amacı, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümünde öğrenim gören öğrencilerin gelecek kaygısına karşı davranışlarını boyutlandırmak ve elde edilen bu boyutlar ile farklı demografik değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemektir.

2. YÖNTEM

Üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısına ilişkin tutum boyutlarını Açıklayıcı Faktör Analizi ile saptamak ve bu boyutların öğrencilerin kişisel özelliklerine (sınıf, öğretim şekli, cinsiyet, not ortalaması, aile yerleşim yeri, anne ve baba eğitim durumu, anne ve baba mesleği, bölüm değiştirmeyi isteyip istememe, okunulan bölümü tercih sebebi, gelecek kaygısı taşıyıp taşıyamama ve taşınan gelecek kaygısı türü) göre farklılıklarını tespit etmek için yapılan bu çalışmada, çalışmanın ana kümesini Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme

50

Öğrencilerin öğretim şekillerine göre dağılımlarına bakıldığında; %62,8'inin normal öğretim, %37,2'sinin ise ikinci öğretim öğrencileri olduğu görülmektedir (Tablo 3).

Tablo 3. Öğrencilerin Öğretim Şekillerine İlişkin Dağılımı

Öğretim Şekli	Sıklık	Yüzde
Normal öğretim	233	62,8
İkinci öğretim	138	37,2
Toplam	371	100,0

Öğrencilerin son dönem itibarıyla sahip oldukları not ortalamalarına göre dağılımları incelendiğinde, %1,6'sının 0-1 aralığında, %17,3'ünün 1-2 aralığında, %65,2'sinin 2-3 aralığında ve %15,9'unun ise 3-4 aralığında not ortalamasına sahip oldukları görülmektedir (Tablo 4).

Tablo 4. Öğrencilerin Not Ortalamalarına İlişkin Dağılımı

Not Ortalaması	Sıklık	Yüzde
0-1	6	1,6
1-2	64	17,3
2-3	242	65,2
3-4	59	15,9
Toplam	371	100,0

Öğrencilerin üniversite hayatları öncesindeki yaşadıkları yere göre ise çoğunun il merkezinde (%60,6), %33,4'ünün ilçe merkezinde, %5,4'ünün köyde ve %0,5'inin ise köyden küçük yerleşim yerlerinde oturduğu görülmektedir (Tablo 5).

Tablo 5. Öğrencilerin Üniversite Hayatından Önce Yaşadıkları Yere İlişkin Dağılımı

Yaşanılan Yer	Sıklık	Yüzde
Köy	20	5,4
İlçe Merkezi	124	33,4
İl Merkezi	225	60,6
Diğer	2	0,5
Toplam	371	100,0

Öğrencilerin anne eğitim durumuna göre dağılımları incelendiğinde; %1,3'ünün annesinin okuryazar olmadığı, %1,3'ünün annesinin okuryazar olduğu, %28,3'ünün annesinin ilköğretim mezunu olduğu, %22,9'unun annesinin ortaokul mezunu olduğu, %32,1'inin annesinin lise mezunu olduğu ve %14'ünün annesinin ise üniversite mezunu olduğu görülmektedir (Tablo 6).

Tablo 6. Öğrencilerin Anne Eğitim Durumuna İlişkin Dağılımı

Anne Eğitim durumu	Sıklık	Yüzde
Okuryazar Değil	5	1,3
Okuryazar	5	1,3
İlkokul Mezunu	105	28,3
Ortaokul Mezunu	85	22,9
Lise Mezunu	119	32,1
Üniversite Mezunu	52	14
Toplam	371	100,0

Öğrencilerin baba eğitim durumuna göre dağılımları incelendiğinde; %0,5'inin babasının okuryazar olmadığı, %0,8'inin babasının okuryazar olduğu, %17,8'inin babasının ilkokul mezunu olduğu, %19,7'sinin babasının ortaokul mezunu olduğu, %37,2'sinin babasının lise mezunu olduğu ve %24'ünün babasının ise üniversite mezunu olduğu görülmektedir (Tablo 7).

Tablo 7. Öğrencilerin Baba Eğitim Durumuna İlişkin Dağılımı

Baba Eğitim durumu	Sıklık	Yüzde
Okuryazar Değil	2	0,5
Okuryazar	3	0,8
İlkokul Mezunu	66	17,8
Ortaokul Mezunu	73	19,7
Lise Mezunu	138	37,2
Üniversite Mezunu	89	24
Toplam	371	100,0

Öğrencilerin anne mesleklerine göre dağılımları incelendiğinde; %63,6 gibi büyük çoğunluğunun annesinin ev hanımı olduğu ve %15,4'ünün annesinin özel sektörde çalıştığı görülmektedir (Tablo 8).

Tablo 8. Öğrencilerin Anne Mesleklerine İlişkin Dağılımı

Anne Mesleği	Sıklık	Yüzde
Kamuda Çalışıyor	22	5,9
Ev Hanımı	236	63,6
Özel Sektörde Çalışıyor	57	15,4
İşçi	17	4,6
Serbest Meslek	17	4,6
Emekli	22	5,9
Toplam	371	100,0

Öğrencilerin baba mesleklerine göre dağılımları incelendiğinde; %33,2'sinin babasının emekli olduğu, %28,6'sının babasının serbest meslek sahibi olduğu ve %21,8'inin babasının özel sektörde çalıştığı görülmektedir (Tablo 9).

Tablo 9. Öğrencilerin Baba Mesleklerine İlişkin Dağılımı

Baba Mesleği	Sıklık	Yüzde
Kamuda Çalışıyor	33	8,9
Özel Sektörde Çalışıyor	81	21,8
İşçi	28	7,5
Serbest Meslek	106	28,6
Emekli	123	33,2
Toplam	371	100,0

Öğrencilerin ailedeki çocuk sıralamasına göre dağılımları incelendiğinde; %39,1'inin ailedeki ikinci çocuk olduğu, %35,6'sının ailedeki ilk çocuk olduğu, %11,6'sının ailedeki tek çocuk olduğu, %8,4'ünün ise ailedeki üçüncü çocuk olduğu görülmektedir (Tablo 10).

Tablo 10. Öğrencilerin Ailedeki Çocuk Sıralamasına İlişkin Dağılımı

Çocuk Sıralaması	Sıklık	Yüzde
Tek	43	11,6
İlk	132	35,6
İkinci	145	39,1
Üçüncü	31	8,4
Diğer	20	5,4
Toplam	371	100,0

Öğrencilerin yetiştirilme tarzına göre dağılımları incelendiğinde; %49,9 gibi büyük çoğunluğunun duruma göre ve kontrollü yetiştirilme tarzı ile büyütüldükleri, %35,3'ünün her zaman güvene dayalı ve serbest yetiştirilme tarzı ile büyütüldükleri, %8,1'inin çoğunlukla serbest ve %6,2'sinin ise çoğunlukla baskıcı bir yetiştirilme tarzı ile büyütüldükleri görülmektedir (Tablo 11).

Tablo 11. Öğrencilerin Yetiştirilme Tarzına İlişkin Dağılımı

Yetiştirilme Tarzı	Sıklık	Yüzde
Çoğunlukla Baskıcı	23	6,2
Çoğunlukla Serbest	30	8,1
Duruma Göre ve Kontrollü	185	49,9
Her Zaman Güvene Dayalı ve Serbest	131	35,3
Diğer	2	0,5
Toplam	371	100,0

Öğrencilerin bölümlerini değiştirmek isteyip istememelerine göre dağılımları incelendiğinde; yarısının değiştirmek istediği, diğer yarısının ise istemediği görülmektedir (Tablo 12).

Tablo 12. Öğrencilerin Bölüm Değiştirmeyi İsteyip İstememelerine İlişkin Dağılımı

Değişim	Sıklık	Yüzde
Evet	186	50,1
Hayır	185	49,9
Toplam	371	100,0

Öğrencilerin okudukları bölümü tercih etme nedenlerine göre dağılımları incelendiğinde; %42,3'ünün kendi tercihi olduğu, %38,8'inin puanı yettiği için tercih ettiği ve %14,3'ünün ise diğer sebeplerle tercih ettiği görülmektedir (Tablo 13).

Tablo 13. Öğrencilerin Okudukları Bölümü Tercih Etme Nedenlerine İlişkin Dağılımı

Tercih Nedeni	Sıklık	Yüzde
Kendim	157	42,3
Aile	17	4,6
Puanımın Yetmesi	144	38,8
Diğer	53	14,3
Toplam	371	100,0

Öğrencilerin gelecekle ilgili kaygı durumlarına göre dağılımları incelendiğinde; büyük çoğunluğunun (%87,6) gelecekle ilgili bir kaygı taşıdıkları, sadece %12,4'ünün ise gelecekle ilgili bir kaygı taşımadığını ifade ettiği görülmektedir (Tablo 14).

Tablo 14. Öğrencilerin Gelecekle İlgili Kaygı Durumlarına Durumuna İlişkin Dağılımı

Kaygı Durumu	Sıklık	Yüzde
Evet	325	87,6
Hayır	46	12,4
Toplam	371	100,0

Gelecekle ilgili kaygısı olan öğrencilerin kaygı türlerine göre dağılımları incelendiğinde; %34,8'inin işsiz kalma kaygısı taşıdığı, %33,8'inin geçim kaygısı taşıdığı, %23,4'ünün ise mesleki tatminsizlik kaygısız taşıdığı görülmektedir (Tablo 15).

Tablo 15. Öğrencilerin Gelecekle İlgili Kaygı Türlerine İlişkin Dağılımı

Kaygı Türü	Sıklık	Yüzde
Geçim Kaygısı	110	33,8
Mesleki Tatminsizlik	76	23,4
İşsiz Kalmak	113	34,8
Mesleki Yetersizlik	22	6,8
Mobbing	4	1,2
Toplam	325	100,0

3.2. Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) Sonuçları

Gelecek Kaygısı ölçeğindeki maddelerin nasıl gruplandığını ve varyans açıklama oranlarını belirlemek için AFA uygulanmıştır. AFA bulguları Tablo 16'da verilmiştir.

Her ne kadar Gelecek Kaygısı Ölçeği literatürde orijinal haliyle iki alt boyuta (gelecek korkusu ve gelecekte umutsuzluk) sahip olsa da bu çalışmada toplam 19 maddeden oluşan ölçek tekrar AFA'ya tabi tutulmuş ve Tablo 16'dan görüldüğü gibi 3 faktör elde edilmiştir. Söz konusu faktörler literatürden faydalanılarak isimlendirilmiştir.

Tablo 16. Gelecek Kaygısı Ölçeği AFA Sonuçları

Gelecek Kaygısı Faktörleri	Öz Değer	Faktör Yükleri	Açıklanan Varyans%	KA.V %
Faktör 1: Kişisel Gelecek Korkusu	7,604		40,024	40,024
M1: Yaşadığım sorunların uzun süre devam edecek olma ihtimalinden korkuyorum.		0,590		
M3: Gelecekte başarısız olmaktan korkuyorum.		0,495		
M5: Hayatımda işlerin kötüye doğru gitmesinden korkuyorum.		0,520		
M7: Gelecekte zorlukların üstesinden gelememekten korkuyorum.		0,525		
M9: Her şey yolunda giderken bile, bir aksilik yaşama ihtimalinden korkuyorum.		0,848		
M11: İşler iyi gittiğinde bile kötü bir şey olacak düşüncesine kapılıyorum.		0,824		
M13: Geleceğin ne getireceğinden korkuyorum.		0,566		
M14: Aileme maddi olarak iyi koşullar sunamama kaygısı yaşıyorum.		0,472		
M15: Planlarımda yarım kalma düşüncesi beni mahvediyor.		0,573		
M18: Gelecekte önemli karar alma düşüncesinden korkuyorum.		0,430		

Faktör 2: Gelecekte Umutsuzluk	1,836	9,665	49,688
M2: Gelecekte daha mutlu olacağımı düşünüyorum.	0,703		
M4: Gelecekte arzu ettiğim şeylere kavuşabileceğimi umuyorum.	0,778		
M6: Geçmiş deneyimlerim beni geleceğe iyi hazırladı.	0,559		
M8: Geleceğe umut ve coşku ile bakıyorum.	0,741		
M10: Yapmayı çok istediğim şeyleri gerçekleştirmek için yeterli zamanım var.	0,526		
M12: Gelecekte hedeflerimi gerçekleştirebileceğime inanıyorum.	0,780		
Faktör 3: Toplumsal Gelecek Korkusu	1,036	5,455	55,143
M16: Gelecek benim için bulanık ve belirsiz görünüyor.	0,469		
M17: Ekonomik ve politik değişikliklerin geleceğimi tehdit edeceğinden korkuyorum.	0,800		
M19: Yakında büyük bir felaket olmasından korkuyorum.	0,684		
KMO= ,920	Barletts- Ki Kare=3209,326	sd=171	p=0,000

Elde edilen sonuçlara göre Barlett testi sonucu 3209,326 ($p < 0,001$) olarak bulunmuştur. Bu nedenle değişkenler arasında yüksek korelasyonlar mevcuttur. Diğer bir ifadeyle veri setinin faktör analizi için uygun olduğu söylenebilir. KMO değeri ise %92 bulunmuştur. Bu değer %50'den büyük olduğundan veri setinin yine faktör analizi için uygun olduğu görülmektedir. Ayrıca elde edilen 3 faktör toplam varyansın %55,143'ünü açıklamaktadır.

3.3. Karşılaştırma Analizi Sonuçları

Gelecek kaygısı ölçeğinden yukarıda ulaşılan üç faktör ile öğrencilerin kişisel özellikleri arasında bir bağlantı olup olmadığını ortaya koymak için karşılaştırma analizleri yapılmıştır. Değişken düzeyi iki olan değişkenler açısından ortalamalar arasındaki farklılıkları belirlemede t testi, ikiden fazla değişken düzeyi olanlar için ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Cinsiyete değişkeni bakımından faktörlerin bağımsız örneklem t testi bulguları Tablo 17'de verilmiştir. Bu tablodan görüldüğü gibi; cinsiyet değişkeni açısından anlamlı farklılık kişisel gelecek korkusu ile toplumsal gelecek korkusu boyutlarında ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu boyutta kadın öğrencilerin gelecek kaygısı ortalamalarının erkek öğrencilerinkine göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 17. Gelecek Kaygısı Boyutlarının Cinsiyet Değişkeni Bakımından t Testi Bulguları

Faktörler	t	s.d.	p	Ortalama Fark
Faktör 1: Kişisel Gelecek Korkusu	4,327	369	0,000	0,44276
Faktör 3: Toplumsal Gelecek Korkusu	4,694	369	0,000	0,47829

Öğrencilerin bölüm değiştirmeyi isteyip istememeleri durumuna göre faktörlerin bağımsız örneklem t testi bulguları Tablo 18'de verilmiştir. Bu tablodan görüldüğü gibi; bu değişken dikkate alındığında tüm boyutlarda anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Kişisel ve toplumsal gelecek korkusu boyutlarında bölüm değiştirmeyi isteyen öğrencilerin kaygı ortalamalarının değiştirmek istemeyen öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlenirken, gelecekte umutsuzluk boyutunda ise bölüm değiştirmeyi istemeyen öğrencilerin isteyen öğrencilere göre kaygı ortalamalarının daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 18. Gelecek Kaygısı Boyutlarının Bölüm Değişimini İsteyip İstememe Değişkeni Bakımından t Testi Bulguları

Faktörler	t	s.d.	p	Ortalama Fark
Faktör 1: Kişisel Gelecek Korkusu	2,062	369	0,040	0,21313
Faktör 2: Gelecekte Umutsuzluk	-4,018	369	0,000	-0,40897
Faktör 3: Toplumsal Gelecek Korkusu	3,028	369	0,003	0,31096

Öğrencilerin gelecekle ilgili bir kaygılarının olup olmama durumuna göre faktörlerin t testi bulguları Tablo 19’da verilmiştir. Bu tablodan görüldüğü gibi; bu değişken dikkate alındığında yine tüm boyutlarda anlamlı farklılık belirlenmiştir. Kişisel ve toplumsal gelecek korkusu boyutlarında geleceğe yönelik bir kaygı taşıdığını ifade eden öğrencilerin kaygı taşımayanlara göre kaygı ortalamaları daha yüksektir. Gelecekte umutsuzluk boyutunda ise geleceğe dar bir kaygısı olmadığını ifade eden öğrencilerin kaygı ortalamaları daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 19. Gelecek Kaygısı Boyutlarının Kaygı Durumu Bakımından t Testi Bulguları

Faktörler	t	s.d.	p	Ortalama Fark
Faktör 1: Kişisel Gelecek Korkusu	3,576	369	0,000	0,55463
Faktör 2: Gelecekte Umutsuzluk	-4,271	369	0,000	-0,65769
Faktör 3: Toplumsal Gelecek Korkusu	6,897	369	0,000	1,02400

Yetiştirilme tarzına göre faktörlerin ANAVO sonuçları Tablo 20’de verilmiştir. Bu tablodan görüldüğü gibi; yetiştirilme tarzı bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık kişisel gelecek korkusu ve gelecekte umutsuzluk boyutlarında gerçekleşmiştir. Bu noktada çoklu karşılaştırma testi (Tukey) yapılarak hangi yetiştirilme tarzları arasında farklılık olduğu belirlenmiştir. Tablo 20’deki Tukey testi bulgularına bakıldığında; kişisel gelecek korkusu boyutunda gözlemlenen farklılığın duruma göre ve kontrollü yetiştirilen öğrenciler ile her zaman güvene dayalı ve serbest yetiştirilen öğrenciler arasındaki farklılıktan kaynaklandığı görülmüştür. Duruma göre ve kontrollü yetiştirilme tarzına sahip olan öğrencilerin kişisel gelecek korkusu boyutundaki kaygı ortalamaları, her zaman güvene dayalı ve serbest yetiştirilme tarzına sahip öğrencilerin kaygı ortalamasından daha yüksektir. Gelecekte umutsuzluk boyutunda gözlenen farklılığın ise çoğunlukla serbest yetiştirilen öğrenciler ile duruma göre ve kontrollü yetiştirilen öğrenciler arasında ve yine çoğunlukla serbest yetiştirilen öğrenciler ile her zaman güvene dayalı ve serbest yetiştirilen öğrenciler arasındaki farklılıktan kaynaklandığı görülmektedir. Gelecekte umutsuzluk boyutundaki kaygı ortalamaları bakımından en yüksek kaygıya sahip öğrenciler her zaman güvene dayalı ve serbest yetiştirilenler olurken, en düşük kaygıya sahip olanlar ise çoğunlukla serbest yetiştirilenler olmuştur.

Tablo 20. Gelecek Kaygısı Boyutlarının Yetiştirilme Tarzına Göre ANOVA ve Tukey Hsd Testi Sonuçları

		Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Faktör 1: Kişisel Gelecek Korkusu	Gruplar arası	16,344	4	4,086	4,229	0,002
	Gruplar içi	353,656	366	0,966		
	Toplam	370	370			
Faktör 2: Gelecekten Umutsuzluk	Gruplar arası	14,380	4	3,595	3,700	0,006
	Gruplar içi	355,620	366	0,972		
	Toplam	370	370			
Tukey HSD Test İstatistikleri						
Yetiştirilme Tarzı	Yetiştirilme Tarzı	Ortalama Fark			Standart Hata	p
Duruma göre ve kontrollü	Her zaman güvene dayalı ve serbest	0,34386048			0,11225	0,020
Çoğunlukla serbest	Duruma göre ve kontrollü	-0,54092478			0,19401	0,044
	Her zaman güvene dayalı ve serbest	-0,71294520			0,19951	0,004

Öğrencilerin İşletme Bölümü'nü tercih etme nedenlerine göre faktörlerin ANAVO sonuçları Tablo 21'de verilmiştir. Bu tablodan görüldüğü gibi; tercih nedeni bakımından gelecekte umutsuzluk ve toplumsal gelecek korkusu boyutlarında farklılık bulunmuştur. Aynı tablodaki Tukey testi bulgularına bakıldığında ise gelecekte umutsuzluk boyutundaki farklılığın kendi tercihi olan öğrenciler ile puanının yetmesi nedeniyle ve diğer sebepler nedeniyle tercih eden öğrenciler arasındaki farklılıktan kaynaklandığı belirlenmiştir. Kendi tercihi olan öğrencilerin gelecekte umutsuzluk boyutundaki gelecek kaygısı ortalaması, puanı yetmesi nedeniyle ya da diğer sebepler nedeniyle tercih eden öğrencilerin kaygı ortalamalarına göre daha yüksektir. Toplumsal gelecek korkusu boyutunda gözlenen farklılığın ise yine kendi tercihi olan öğrenciler ile puanının yetmesi nedeniyle tercih eden öğrenciler arasındaki farklılıktan kaynaklandığı görülmüştür. Zira puanı yettiği için okuduğu bölümü tercih eden öğrencilerin toplumsal gelecek korkusu ortalaması kendi tercihi ile bölüme gelen öğrencilerin ortalamasından daha büyüktür.

Tablo 21. Gelecek Kaygısı Boyutlarının Bölüm Tercih Nedenlerine Göre ANOVA ve Tukey Hsd Testi Sonuçları

		Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Faktör	2:					
	Gruplar arası	22,001	3	7,334	7,734	0,000
Gelecekte	Gruplar içi	347,999	367	0,948		
Umutsuzluk	Toplam	370	370			
Faktör	3:					
	Gruplar arası	16,068	3	5,356	5,554	0,001
Toplumsal	Gruplar içi	353,932	367	0,964		
Gelecek Korkusu	Toplam	370	370			
Tukey HSD Test İstatistikleri						
Tercih Nedeni	Tercih Nedeni	Ortalama Fark		Standart Hata	p	
	Puanımın yetmesi	0,5197797		0,11236	0,000	
Kendim	Diğer	0,4351491		0,15470	0,026	
Kendim	Puanımın yetmesi	-0,4310558		0,11331	0,001	
Puanımın yetmesi	Diğer	0,4093093		0,15778	0,048	

Yukarıda açıklanan durumların dışında gelecek kaygısı boyutları ile diğer demografik değişkenler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada İşletme Bölümü öğrencilerinin gelecek kaygısı tutumlarının demografik değişkenlerle ilişkisi araştırılmıştır. Araştırmanın evrenini, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü'nde öğrenim gören tüm öğrenciler (912 öğrenci) oluşturmuştur. Araştırmada tamsayım hedeflense de toplam 400 öğrenciye ulaşılabilmiş ve eksik ya da hatalı anketler elenerek 371 öğrenci üzerinden analizler yapılmıştır. Çalışmada öncelikle öğrencilerin kişisel özelliklerine ilişkin dağılımı incelenmiştir. Daha sonra öğrencilerin gelecek kaygısını etkileyen faktörler Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ile boyutlandırılmıştır. Böylelikle bu boyutlarla kişisel özellikler arasındaki ilişkileri belirleyebilmek için karşılaştırma analizlerine başvurulmuştur.

AFA sonucunda elde edilen boyutlar ile öğrencilerin demografik özellikleri arasındaki ilişkiler incelendiğinde demografik değişkenlerin bazıları ile belli boyutlarda farklılıklar ortaya çıktığı görülmüştür. Gelecek kaygısı bakımından öğrencilerin cinsiyetleri ile kişisel ve toplumsal gelecek korkusu boyutları arasında, bölüm değiştirmeyi isteyip istememeleri ile tüm boyutlar arasında, kaygı durumu ile tüm boyutlar arasında, yetiştirilme tarzı ile kişisel gelecek korkusu ve gelecekte umutsuzluk boyutları arasında, okudukları bölümü tercih etme nedenleri ile gelecekte umutsuzluk ve toplumsal gelecek korkusu boyutları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Özellikle kadın öğrencilerin gelecek kaygılarının erkek öğrencilere göre yüksek olduğu çalışmada ulaşılan bir diğer sonuçtur. Bu durum kadınların toplumsal hayattaki rollerine ilişkin zorluklar ile açıklanabilir. Okudukları bölümü değiştirmek isteyen öğrencilerin tüm boyutlardaki kaygı ortalamalarının da değiştirmek istemeyenlere göre yüksek olması, bu öğrencilerin taşıdıkları yüksek kaygı nedeniyle bölümlerini değiştirmek istemesi sonucunu doğurmaktadır. Diğer taraftan öğrencilerin anne ve babaları tarafından serbest yetiştirildiklerini ifade eden öğrencilerin diğer öğrencilere göre gelecek kaygıları daha düşük bulunmuştur. Bu durum ailenin öğrenci üzerindeki baskısının, öğrencinin gelecek kaygısını artırmasına sebep olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin en önemli kaygı türlerinden bir olan toplumsal gelecek korkusunun okuduğu bölümü kendi isteğiyle tercih eden öğrencilerde diğer öğrencilere göre daha düşük olması ise, öğrencinin bilinçli bir şekilde ve kendi isteğiyle tercih yapmasının onun geleceğe yönelik toplumsal kaygısını azalttığını ortaya koymuştur.

Gelecek kaygısı, geleceğin yetişkinleri ve iş hayatının temel taşları olacak üniversite öğrencileri için farklı açılardan incelenerek üzerinde durulması gereken önemli bir konudur. Bu doğrultuda, incelenen araştırma sonuçlarına dayalı olarak üniversiteden yeni mezun olan öğrencilere iş istihdamı sağlanmalıdır. Böylece yeni mezun bireylerin psikolojik olarak desteklenmesi sağlanacak ve bu durum da öğrencilerin eğitim hayatları boyunca taşıdıkları gelecek kaygısının azalmasını sağlayarak daha kaygısız ve başarılı bir öğrenim süreci geçirmeleri kolaylaşabilecektir.

Ayrıca öğrencilerin gelecek kaygılarının azaltılması konusunda üniversitelere de önemli görevler düşmektedir. Örneğin üniversitelerin kariyer kulüpleri ya da benzeri birimleri tarafından düzenli aralıklarla yapılacak olan etkinliklerde mezun olduktan sonraki iş yaşamına ilişkin bir takım seminerler düzenlenerek öğrencilerin yaşadıkları kaygı azaltılabilir. Aynı zamanda öğrencilerin çalışmada en çok yaşadıkları kaygı türleri arasında mesleki yetersizlik kaygısı yer almıştır. Bununla bağlantılı olarak üniversitelerde öğrencilerin mesleki tecrübelerini edinebilecekleri uygulamalara, derslere ya da staj deneyimlerine öncelik verilebilir. Böylelikle öğrencilerin mezun olmadan önce meslekleri ile ilgili deneyimlere sahip olmaları, onlar için mesleki yetersizlik konusundaki kaygılarını azaltıcı etki yapabilir.

Araştırmacılar için ise, öğrencilerin toplumsal gelecek kaygıları noktasında farklı tarihlerde yapılacak benzeri çalışmalar ile dönemsel karşılaştırmalar yapılarak öğrencilerin toplumsal ve ekonomik duruma ilişkin algılarının değerlendirilmesi önerilebilir. Aynı zamanda bu çalışmada ele alınmayan kariyer planlama ya da kariyer algıları gibi kriterler de dikkate alınarak çalışma yinelenebileceği gibi farklı örneklem gruplarından daha fazla katılımcı ile de çalışma yinelenabilir.

KAYNAKÇA

Alaosman, F. B. (2019). *Üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısı ve başa çıkma yöntemleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşe.

Aşantugrul, N. (2024). Üniversite öğrencilerinin gelecek kaygıları üzerine nitel bir araştırma, *ASES Ulusal Sosyal Bilimler Dergisi*. 4(1), 62-68.

Chiodelli, R., Mello, L. T. N., Jesus, S. N. ve Andretta, I. (2020). Effects of a brief mindfulness-based intervention on depression, anxiety, and stress in senior students. *Trends in Psychology*. 28, 529-545.

Esmer, Y. ve Arıbaş, A. N. (2023). Önlisans öğrencilerinin gelecek kaygılarına yönelik nitel bir araştırma. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 25(44), 330-347.

Gedikli, E. ve Akdoğan, R. (2023). Sağlık yönetimi öğrencilerinin gelecek kaygısı ile mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Abant Sağlık Bilimleri ve Teknolojileri Dergisi*. 3(3), 1-12.

Geylani, M. ve Yıldız, C. Ç. (2022). Üniversite öğrencilerinde gelecek kaygısı ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*. 10(1), 284-300.

Okutan, E. ve Akbaş, M. G. (2019). 15-24 yaş arası öğrencilerin kariyer kaygılarını incelemeye yönelik literatür araştırması. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*. 7(1), 33-41.

Özdiñç, S., Biçici, Y., Çamur, M. ve Turan, F. (2018). Fizyoterapi ve rehabilitasyon eğitimi alan lisans öğrencilerinin mesleki kaygı düzeylerinin belirlenmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*. 12(3), 471-479.

Rabei, S., Ramadan, S. ve Abdallah, N. (2020). Self-efficacy and future anxiety among students of nursing and education colleges of Helwan University. *Middle East Curr. Psychiatry*. 27, 1–5.

Şahin, İ., Şahin Fırat, N., Zoraloğlu, Y. R. ve Açıkgoz , K. (2009). Üniversite öğrencilerinin sorunları. *Education Sciences*. 4(4), 1435-1449.

Yaşar, O. M. ve Turgut, M. (2020). Unemployment anxiety of last year college students. *Cypriot Journal of Educational Sciences*. 15(1), 56-64.

Yemenici, A. D., Bozkurt, Ö. ve Taşkın, R. (2023). Üniversite öğrencilerinin gelecek kaygılarında girişimci davranış eğilimlerinin ve öz yeterlik algılarının etkisi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 64, 1-6.